

SVĒTUPE

SVĒTUPE

Informācija tūriстиem

KARTE

M 1 : 220 000

Limbažu tūrisma informācijas centrs

Burtnieku iela 5, Limbaži, Tālr.: +371 64070608, e-mail: limbtic@apollo.lv
www.elimbazi.lv

Salacgrīvas novada tūrisma informācijas centrs

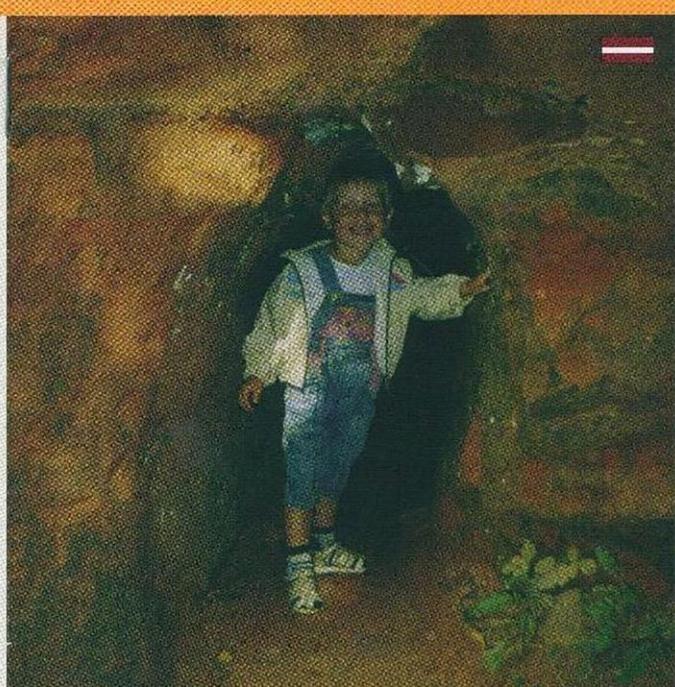
Rīgas iela 10a, Salacgrīva, Tālr. +371 64041254, e-mail: saltic@latnet.lv
www.salacgriva.lv

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācija

Rīgas 10a, Salacgrīva, Tālr. +371 64071408, www.biosfera.gov.lv

Svētupes apsaimniekotāju biedrība „Asociācija Svētupe”

Tālr. +371 28377166

ŪDENSTURISMA ČEĻVEDIS

Teksts: Daina Čakste, Ilze Millere

Foto: Daina Čakste, Ilze Millere, Limbažu TIC arhīvs

Materiāla izdošanu finansē: Limbažu rajona padome un VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" projektu konkursa „Pielīnēdojot sevi dot cītiem” ietvaros, 2007.

Dizains: Lamatas & Slazdi

Vispārīgā informācija

Garums 47km

Kritums 49m (1 m/km)

Iztek no Dūnēzera Z gala, ietek Rīgas jūras līci pie Svētciema. Baseina lielākā dala atrodas Metsepolei līdzenumā, augšdaļa - Limbažu vīlnotajā līdzenumā, bet lejas daļa - Vidzemes piekrastē. Baseina daudz mežu un lielu purvu (Svētupes, Lielais Ērglis purvs, Lielais Rūstūžu purvs). Svētupe augstecē tek pa seklu, pārpurvotu ieļeju, vīlustecē - pa dzīļu ieļeju (pie Pāles tās dzījums - 10 m). Līdz Pērļupītei tā tek uz Z, tālāk līdz ietekai - uz R. Ap 4 km garā Jaunupē Svētupes lejasteci savieno ar Salacu. Lielākās pietekas: labā krastā - Lūdīņupe (22 km), Šķirstīna jeb Pērļupe (21 km), Sausupe (11 km), Vedamurga (8 km). Kreisā krastā - Ārupīte (16 km), Kulaurga (5 km).

Svētupe ir starptautiski definēta lašupe, kurā bez lašiem un taimiņiem ir arī daudzi citi Eiropas nozīmes aizsargājamie dzīvnieki - īdri, biezās upes perlamutrenes u.c.

Laivošanai izmantojama pavasaros augsta ūdenslīmena laikā, rudenos vai pēc ilgstošiem lietus periodiem. Jārēķinās, ka upē samērā daudz darbojušies bebrī un ir dažādu sanesumu aizsprosti, kas apgrūtina laivošanu - laiva jānes gar krastu vai jāmēģina atbrīvot ceļu. Patiks ekstrēmas atpūtas cilenitājiem. Braukti ieteicams sākot no Pāles vai Lauvām, laivot iespējams līdz Jaunupes kanālam, pa kuru var turpināt ceļu līdz Salacai, vai arī mēģināt izbraukt līdz Svētciemam, kur upe iepļūst Rīgas jūras līci. Pēc Jaunupes kanāla, kas mākslīgi izveidots 17. gs, Svētupe gan krietni šaurāka, jo aptuveni 2/3 no upes ūdens tiek noplūdināts uz Salacu.

Attālumi un orientieris

Augstums no grīvas, km	Augstums v.j.l.	Orientieris
53.2	49.0	Iztekā no Dūnēzera
49.4	48.8	Ikp. Ludina
45.9	47.2	Grantskalnu tilts
44.6	46.4	Ikp. caurteka no Asteres ez.
44.5	46.3	Šķirstīņu tilts
37.4	41.0	Tilts
35.5	39.4	Koka tilts pie Dreiliņiem
32.1	37.3	Tilts pie Pāles
30.0	36.3	bij. Pāles dzirnavas tilts pie Pāles baznīcas
29.7	36.1	
29.4	36.0	Ikp. Pērļupīte
28.1	35.0	Ikp. Sausupīte
27.0	34.2	Kkp. caurteka no Turmatu diķa
25.0	32.7	Tilts pie Kelderiem
23.1	31.3	Gājēju tilts, kk Liepu mājas bij. dzirnavu aizsprosts, kkp. Arupīte vecā tilta vieta
21.8	30.0	
21.4	28.7	Dzelzbetona tilts pie Lauvām www.campo.laivas.lv Lībiešu upuralas
21.3	28.5	
14.5	19.7	Koka tilts
14.2	18.7	Gājēju tilts
12.3	15.2	Gājēju tilts
9.5	11.8	Gājēju tilts, lk kempings
9.0	11.2	Svētupe pa kreisi, Jaunupe taisni
8.9	11.2	Vēcas tilts
8.8	11.0	Tilts Vecsalaca - Lauvas
8.1	10.2	Tilts
7.7	9.5	Tilts
6.2	6.5	Koka tilts, bij. dzirnavas
3.4	5.5	Dzirnavu aizsprosts
3.3	3.4	Gājēju tilts
3.0	3.1	Talīnās šosejas tilts Jura

Svētupes kritums (m/kmlkm): www.campo.laivas.lv

Makšķerēšana Svētupē

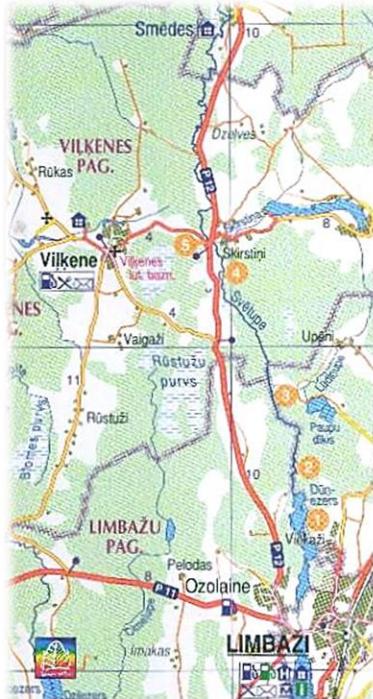
Lai makšķerētu Svētupē ir nepieciešama makšķernieka karte. Aizliegts spiningot no 1.oktobra līdz 20.novembrim.

Svētupes kultūrvēsturiskie un dabas objekti

● **Dūnēzers** - garums 4,1 km; platums- 0,5 km; dzījums-1,5 m. Dūnēzers iekļauts „Natura 2000” aizsargājamo objektu sarakstā, bet portālā www.ezeri.lv minēts kā viens no 10 netirākajiem Latvijas ezeriem.

● **Svētupes purvs** - Svētupe tek cauri šim zemajam purvam. Platība- 917 ha. Kūdras

SALACGRIVA

vid. dzīl. - 1,2 m, lielākais dzīlums - 3 m. Kopējie kūdras krājumi 11 milj. km³. Svētupes purva lielāko daļu aizņem mežs - 640 ha.

1 Sena osts vieta - Svētupē saglabājušies hidrotehnisko būvju paliekas 14.-15. gs. ozola pāji un izkratītie kanāli upes labā krastā (iespejama sena osts vieta).

2 Ungurkalns-pilskalns atrodas Vilkenes pagastā Svētupes laba

krastā pirms Limbažu - Pāles - Salacgrivas ceļa Šķirstīgu tilta. Tas orientēts paralellē Svētupei Z-D virzienā. Tā ir blījusi apmēram 500 m gara grēda, kurās Z gāls izmantojis par pilskalnu. Te kalns jau no dabas savrupis 8-12 m augstās. Lai to nocietinātu, gālīgais plakuma trijān pusēm "U" burta veidā uzbērtā valnis, kas D galā sasniedz 4m augstumu. Tadejādi norobežots ap 80x40 m liels plakums, kas ir slīps pret DA. Ungurkalns ir cilvēku roku pārveidots. Par cilvēku kārtību tā agrākos laikos liecina arī kultūrlānis pilskalna valnos.

3 Šķirstīgu tilts.

4 Drieliņi. Drieliņu puseiņu rādusies 17.gs. un iestākumā piederojusi Hastferu dzimtai, taču vēlāk nonākusi fon Ostensakenu īpašumā. No 1847.g. tās saimnieki bijuši fon Fegezaki. Šīs muižas nomnieks 19.gs. bija Rikvelis. Pie viņa meitām par mājskototiju 1892.-93.g. strādāja toreiz mazpazistamā dzēzniece Aspazija. Drieliņmuži tapusi viņas luga „Zaudētās tiesības”.

Muižas ēka ir celta 19.gs. pirmajā pusē, tomēr gadu gaitā tā pārbūvēta. Saglabājušās vēl vecās durvis

un skaists parks ap ēku. 1920. gados muižā iekārtoja doktorātu, kurš šeit darbojās līdz pat 1968. g., tāpēc muižas ēka ieguvusi nosaukumu „Doktorāts”. Tagad Drieliņmuža parks ir privātpašums, ipašnieki atjauno ēku, kopj parku.

5 Lāča ala - atrodas starp Drieliņmužu un Maija birzi Svētupes labā krastā nelielā smilšmāla klinū. Te iztek avotiņš, kuram virsū noslīdējusi ieva, ar saknēm aizsegdamā ieju nelielā ap 2 m alā.

6 Maija birzs - atrodas Svētupes labā krastā. 1935.g.pavasarī pie Pāles pagastnama, kurš uz-

celts 20.gs. sākumā, Meža dienās skolēni kopā ar aizsargiem iestādīja bērzu, liepu un ozolu birzi, kuru nosauca par 15.maija birzi. Vēlāk to pārdēvēja vienkārši par Maija birzi, bet padomju laikā nosauca par Jaunatnes parku. Te, pašā Svētupes krastā, aug viens no Pāles dižākajiem ozoliem ar stumbra apkārtmēru - 6,4 m.

7 Piemiņas akmens - Pretī Lauru mājām, Svētupes labā krastā, atrodas akmens ar iegravētiem vārdu un uzvārdu pirmajiem burtiem:

Pirmd.5.Julijs

1867.

G.L.: J.B.: B.J.

J.K.: M.K.: E.B.

Iz nōstāsts : To vietu, kur ir akmens, sauc par Āzenbergu. Svētupes krastā bija izveidoti celiņi un saņemti upes krasts. Ta veidošanu un kopšanu veicis Birkfelda tēvs. Lielākā akmens iegravētais gada skaitlis - Āzenbergas atklāšanas laiks. Norādīti ir strādnieku vārdi un uzvārdu pirmie burti. Vietas izveidošana notikuši vienlaicīgi ar Pāles dzirnavu palaišanu.

8 Viduslaiku kapsētas vieta - Pie Jaunkadegu mājām Svētupes kreisā krastā. Šo vietu vietējie cilvēki izmenis dēvē par Bīkustību un Mironkalniņu.

9 Pāles dzirnavu drupas - Svētupes kreisā krastā pretī Jaunkadegu mājām. To ipašnieks bijis Dīdrīhs Birkfelds, kuram piedereja arī Lauvu dzirnavas.

10 Pāles ev. - lut. baznīca - atrodas Svētupes labā krastā. Izvēlta 1938. gadā. Baznīca mākslinieka Augusta Annusa altārglezne „Kristus svētī bērnu”. Blakus baznīcāi Pāles kapi – iestāvēti 1932. gadā.

11 Ozolkalniņš - Svētupes kreisā krastā. Ozolkalniņa virsma ir plakums. Te aug daudz ozolu. Iz nōstāsts, ka senos laikos zviedri, promiedami, iestādījuši ozolus un tokuši, ka atgriežīsies tad, kad koki būs lieli. Te ir arī akmens ar iekaltu sieviešu intīmo vietu. *Stāsta, ka pirms apmēram simt gadiem pie šī akmens ir bijusi satikšanās vieta „Kirpaku” māju saimniekiem no Svētciema pagasta, otrpus upes, ar savu izredzēto no pāliešiem, un viņam visa tā milas lieta tā patikusi, ka līcis savam kalpam to iemūžināt un iekalt akmenī.*

12 Lauvas - apdzīvota vieta.

13 Lauvu dzirnavu vieta - Svētupē kādreizējais dzirnavu dambis un labā krastā atliekas no dzirnavām. Tās darbošanās pēdējos gados apsaimniekoti D. Birkfelda māsa, kas pec ļaužu nōstāstiem bijusi varen skopa.

14 Lauvu tilts.

SALACGRIVA

17 Mutuļojošais avots - atrodas Svetupes labā krastā starp Lielkadegu un Sprundu mājām. Avots ir augšukāpojš, mutuļojošs. Avota apkārtne sakopta.

18 Sprundu mājas - dzejnieka J.Sudrabkalna piemīgas istaba. Te no 1945.-74. gadam vasaras atpūtās J.Sudrabkalns. Mājas celtais 1864. gadā.

19 Kuiķules svētozolu birzs - atrodas apmēram 300 m pirms Libiešu Upuralām Svetupes labā krastā. Te pēc nostāstiņiem ļaudis savus ziedoņumus likusi ozolu dobumos. Šajā vietā, izdarot pārbaudes rakumu, konstatēts 3cm biezus peļnu slānis.

20 Libiešu Upuralas - Svetupes labā krastā pie Kuiķules atrodas Metsepoles libiešu nozīmīgākā kulta vieta, par ko liecina arheoloģiskajos izrakumos atrastās 628 monētas un senliecas, alu sienās iegravētās senās magiskās zīmes un visvecākais datētās ieraksts - 1664. Viena no garākām alām Latvijā. Galvenās ejas garums, ieskaitot visus nozarojumus - 47m, mazākā ejas - 19,5 m.

21 Drūmā klints - stāvs Svetupes kreisā krasta smilšakmens klints - atrodas aiz Libiešu Upuralām pirms Kuiķuļu dzelzsbetona tilta. Atbalss te atskan tāpat kā pie Mazsalacas Skaņā kalna.

22 Kuiķules dzelzsbetona tilts.

23 Vedamurgas ieteaka Svetupē - bijusi svētieita - svētozoli.

24 Jaunupe - no Svetupes uz Salacu 17.gs. izrakts ap 4 km garš kanāls, lai pavasara palu ūdeņus no Svetupes novadītu Salacā. Telka: Zviedru laikos kādu gadu bijusi liela neraža un ļaudīm trūcīs maizes. Vecsalacā tolaik valdījis bagāts un varens kungs, kam maizes netrūcīs. Negribēdams savu labumu par velti tērēt, viņš pāvelējis ļaudim rakt upi starp Salacu un Svetupi, par darbu noreķinoties ar labibū.

25 Svetciems – Upes krastā varam aplūkot bijušo

ūdensdzirnavu ēku. To ipašnieks bija H.Rozensteins. Svetupes kreisā krastā pirms VIA šosejas bijušās svētciema zirgaudzētavas ēkas, kas 1930-tajos gados atrodās Latvijas Zemkopības ministrijas ipašumā. Tagad te lēnām tiek iekārtots atpūtas komplekss.

VIA Baltica šoseja

Svetupes labā krastā saglabājušās kādreizējās Svetciema muižas saimniecības ēkas un parks. 17. gs, Svetciems atdalīts no Vecsalacās un muiža 1686.g. atzīmēta Lielvīdziņas kartē (zviedriski - Nya Salishoff, vāciski - Neu Salis. Nosaukums - Svetciems pastāv jau 85 gadus.

18.gs. Svetciema muižu mantoja baronu Duntenu dzimta, 1841.g. tā nonāca Fēgezku dzīvojamā māja nodega 1922.g. Jāņu nakti.

26 Svetupes grīva - Svetupes ietekai jūrā abi krasti apauguši ar niedrēm. Rudens pārlidojumu laikā te uzturas ļoti daudz putnu. Šeit ierikotas viesu mājas „Vejavas” un kempinga „Rakari” telšu vietas.

27 Svetciema akmeņu saliņa - atrodas iepreti Svetciema Zaļkrastu mājām, jūrā ap 200 m no krasta. Tas ir aizsargājams ģeoloģisks objekts kopš 1962.g. Kad ūdens līmenis zems, daži akmeņi ir redzami, parasti tie atrodas zem ūdens. Virsējo akmeņu diametrs ir 1-1,5 m. Saliņa veidojusies no jūrakmeniem, ko ledus krāvumi un pavasara vētras sastūmuši valni. Saliņa lēnām tuvojas krastam.

Naktsmītnes

28 Kraukļi www.kraukli.lv

Tālr. +371 26322316, 26431634. Lauku māja, 17 vietas, telšu vietas, pirts

29 Svetupe www.svetupes.lv

Tālr. +371 64041469, 26555239. Lauku māja, 22 vietas, telšu vietas, pirts

30 Smēdes www.smedes.lv

Tālr. +371 26114495, 29188192. Viesu māja, 32 vietas, telšu vietas, pirts

31 Vejavas www.vejavas.viss.lv

Tālr. +371 64044728, 26463252. Viesu māja, 25 vietas (vasarā 35), telšu vietas, pirts

32 Rakari www.rakaricamp.lv

Tālr. +371 64071122, 27060869. Atpūtas komplekss, 97 vietas, telšu vietas, pirts

